

ДО ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ «ПРАВООХОРОННИЙ ОРГАН»

Анна Геннадіївна СЕРВЕТНИК,

доктор філософії

Незважаючи на те, що поняття правоохоронний орган активно використовується у науковій літературі та нормативно-правових актах, на сьогоднішній день тлумачення цієї категорії є досить дискусійним. Так, відповідно до Закону України «Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів», правоохоронні органи – це органи прокуратури, Національної поліції, служби безпеки, Військової служби правопорядку у Збройних Силах України, Національне антикорупційне бюро України, органи охорони державного кордону, Бюро економічної безпеки України, органи і установи виконання покарань, слідчі ізолятори, органи державного фінансового контролю, рибоохорони, державної лісової охорони, інші органи, які здійснюють правозастосовні або правоохоронні функції [1]. Згідно Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення інспектування Державною аудиторською службою, її міжрегіональними територіальними органами», правоохоронні органи – це органи прокуратури, служби безпеки, Національної поліції, Бюро економічної безпеки, Національне антикорупційне бюро, інші утворені відповідно до законодавства органи, які здійснюють правоохоронні функції [2]. Однак, визначаючи коло правоохоронних органів (яке, доречі, у різних нормативно-правових актах, не ідентичне), нормотворець не розкриває у чому полягає суспільна місія цих органів та сутність їх діяльності, хіба що вказує на те, що правоохоронні органи це ті, які виконують (здійснюють) правоохоронну функцію держави. Втім зміст цієї функції, знову ж таки, у чинному нормативно-правовому полі України не конкретизований.

Більш детальні та змістовні визначення і правоохоронних органів і правоохоронної функції держави можна знайти у працях вітчизняних правників. Так, О. М. Музичук вважає, що правоохоронні органи – це державні органи, метою утворення та діяльності яких є охорона та захист прав і свобод громадян, інтересів суспільства і держави, насамперед, від злочинних посягань, що є визначальним (основним) у їх діяльності, і які у зв'язку з чим та на професійній основі виконують правоохоронні завдання, функції та повноваження, здійснення яких передбачає можливість застосування державного примусу, а їх працівники мають підвищений соціально-правовий захист, який обумовлений особливостями проходження ними так званої «правоохоронної служби» [3, с.174]. В.М. Гірич у своїх дослідженнях, веде мову про правоохоронні органи як державні органи, головним призначенням яких є здійснення правоохоронної діяльності, яку тлумачить як систему контрольно-ревізійних, оперативно-розшукових, кримінально-процесуальних та адміністративно-примусових заходів, які здійснюються в порядку, визначеному законодавством, з метою

підтримання правопорядку, виявлення і безпосереднього припинення правопорушень, що підпадають під дію Кримінального кодексу України та Кодексу України про адміністративні правопорушення, а також виконання кримінальних і адміністративних санкцій щодо правопорушників [4]. П. Гель вважає, що правоохоронними є установи та організації, що здійснюють правозастосовну та правоохоронну функції, основне завдання яких полягає в забезпеченні законності, захисту прав та законних інтересів громадян, юридичних осіб, боротьбі зі злочинністю та іншими правопорушеннями [5, с. 6]. М.І. Мельник пропонує розуміти правоохоронні органи як – державні, переважно озброєні, органи, які виконують правоохоронні функції й у зв'язку з цим потребують специфічного матеріального та іншого забезпечення, працівники яких наділяються різноманітними специфічними правами, мають відповідні пільги, зовнішні ознаки приналежності до правоохоронних органів, користуються підвищеним правовим захистом [6, с. 43-44].

Аналіз дослідницьких позицій свідчить про те, що поняття «правоохоронні органи» можна розуміти і у вузькому, і у широкому сенсі. У першому розумінні зазначені органи – це ті, що реалізують державну політику із протидії злочинності, а також адміністративним правопорушенням, діють у межах відповідного процесуального законодавства, а їх посадові особи наділені спеціальним правовим статусом, зокрема повноваженнями щодо застосування заходів примусу. У більш розлогому тлумаченні правоохоронних органів, до даної категорії включаються також й інші суб'єкти, які у тій чи іншій мірі сприяють захисту визначних і закріплених у чинному законодавстві соціальних цінностей, зміцненню режиму законності та стану правового порядку.

Список використаних джерел:

1. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів / Закон України від 23.12.1993 № 3781-XII // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 11, ст.50 // Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12#Text>
2. Постанова КМУ «Про затвердження Порядку проведення інспектування Державною аудиторською службою, її межрегіональними територіальними органами» від 20.04.2006 № 550 // Законодавство України. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/550-2006-%D0%BF>
3. Музичук О.М. Контроль за діяльністю правоохоронних органів в Україні: адміністративно-правові засади організації та функціонування. дис... д-ра. юрид. наук : 12.00.07. Харківський національний університет внутрішніх справ., Харків. 2010, 481 с.
4. Гірич В.М. До проблеми визначення базових понять у контексті реформування правоохоронних органів. Аналітична записка. Національний інститут стратегічних досліджень. 13 травня 2013 р. URL: <https://niss.gov.ua/doslidzhennya/nacionalna-bezpeka/do-problemi-viznachennya-bazovikh-ponyat-u-konteksti-reformuvannya>
5. Гель А. П. Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. [для студ. вищ. навч. закл.] / А. П. Гель, Г. С. Семаков, С. П. Кондракова. К. : МАУП, 2004. 272 с.
6. Мельник М. І. Суд та інші правоохоронні органи. Правоохоронна діяльність: закони і коментарі : навч. посіб. / М. І. Мельник, М. І. Хавронюк. К. : Атіка, 2001. 512 с.